

DE ROTTERDAMSCH E JAAR- EN WEEK- MARKT IN DE MIDDELEEUWEN DOOR DR. A. C. KERSBERGEN

ONDER de vele theorieën, die in den loop van de 19de en 20ste eeuw zijn opgesteld, om het ontstaan van steden te verklaren, heeft de z.g. markttheorie zich nog steeds weten te handhaven. Men heeft inderdaad kunnen aantonen, dat een aantal Deutsche steden zijn ontstaan aan een marktprivilegie te danken heeft. Meestal toch vestigden zich enkele kooplieden op de plaats, waar een markt werd gehouden. Het daar geldende landrecht werd dan onder invloed van het gewoonterecht der kooplieden omgevormd tot een stadrecht, dat overeenkomst vertoonde met de stadrechten van de Romeinsche nederzettingen langs Rijn en Donau, die immers de handelssteden bij uitnemendheid waren geworden¹⁾.

Maar in de lage landen bij de zee, in dien uithoek van het Deutsche rijk, ontstaan de steden betrekkelijk laat. De stadstichtingsoorkonde heeft dan reeds het marktprivilegie verdrongen. Aan de dorpen, die ontstaan aan de samenvloeiingen van waterwegen, schenkt de graaf de stadrechten kant en klaar. Onder de vele voorrechten, die een stad dan krijgt of koopt, kan ook een vergunning tot het houden van jaarmarkten voorkomen, maar het is iets bijkomstigs geworden. Van weekmarkten is in de Hollandsche grafelijkheidsoorkonden zelden sprake. En toch weten wij, dat in de oud-Hollandsche steden weekmarkten werden gehouden, ja, dat de weekmarkt voor het oeconomische leven van de middeleeuwsche stad waarschijnlijk van grooter beteekenis was dan de jaarmarkt. De jaarmarkt mocht een enkel maal meer vreemdelingen en uitheemscher waren naar de stad lokken, door de weekmarkt onderhield de stad gestadig betrekkingen met haar omgeving. Eénmaal in de week liet zij tenminste haar zelfgenoegzaamheid varen en heerschte

1) Zie: Sohm, Die Entstehung des deutschen Städtewesens, 1890, en Rietschel, Markt und Stadt in ihrem rechtlichen Verhältnis, 1897.

er vrijheid van handelen voor poorter en gast. Een beperkte vrijheid nochtans, waarbij een strenge reglementeering de burgers tegen al te scherpe concurrentie door vreemdelingen beschermde. En wanneer wij in de oudste keurboeken van Rotterdam de minutieuse marktvoorschriften lezen, zijn wij onwillekeurig geneigd te vragen: moeten wij in dezen gelimiteerden vrijhandel den oorsprong van den Rotterdam-schen wereldhandel zoeken, of bestond er reeds in de 14de en 15de eeuw een groothandel naast een kleinburgerlijke markt? Een onderzoek naar het wezen van de Rotterdamsche week- en jaarmarkten kan over deze vraag misschien van één zijde licht werpen.

Het type van een marktstad is Rotterdam nooit geweest. Het oudste Rotterdam was een dijkdorp, waar de huizen samengereid stonden binnendijks den Middeldam. Het had geen marktplein als centrum. Het oudste Rotterdam was meer haven dan markt. Het had dit gemeen met zoovele Hollandsche steden, die evenals Rotterdam zoowel in de gemeenschappelijke benaming „poort” (van portus = haven) als in haar eigennamen (ontleend aan den waterstaat) te kennen gaven, dat voor haar de waterwegen van meer belang waren dan de landwegen¹⁾.

Marktpleinen, de Grootemarkt en de Nieuwemarkt, kreeg Rotterdam eerst door dempen en breken in de 16de en 17de eeuw, toen men al meer dan twee eeuwen aan een door de stad verspreiden markthandel gewoon was.

De eerste vergunning tot het houden van jaarmarkten zou Rotterdam gekregen hebben bij het voorbarige privilege van 1299²⁾, dat Wolfert van Borselen aan de ten zijnen bate geconfiskeerde stad had bezorgd³⁾. Jan I schonk de stad bij die gelegenheid het stadrecht van Beverwijk⁴⁾, dat vergunning insloot tot het houden van twee markten 's jaars, waarvan de graaf tol hief. Enkele maanden later was het uit met de heerschappij van Wolfert van Borselen en verloor

1) Huizinga, De opkomst van Haarlem. Bijdr. voor vaderl. gesch. en oudh. 4e reeks, V blz. 25.

2) Van den Bergh, Oorkondenboek, II blz. 490.

3) Fruin, Oudheid van Rotterdam. Verspr. Geschr. V blz. 68.

4) Oorkondenboek, II blz. 481-482.

het handvest zijn kracht. Er zullen dus stellig geen jaarmarkten binnen Rotterdam gehouden zijn, voordat het privilege van 1340 de stad daartoe machtigde¹⁾. Graaf Willem eischte in dit privilege niet met ronde woorden een markttol, zooals Jan I dat gedaan had in het Beverwijksche. Toch weten wij, dat ieder jaar aan de grafelijkheid markt-rechten werden afgedragen. Sedert 1343 vindt men dien post in de grafelijkheidsrekeningen verantwoord.

Als de graaf zich de Rotterdamsche jaarmarkt als een goede bron van inkomsten voor zijn huis had voorgesteld, dan vergiste hij zich deerlijk. Volgens de rekening van 1343/1344 brachten de markten tezamen ongeveer 6 pond op²⁾, 70 jaar later is het nog 6 pond. Hooger inkomsten heeft de tol nooit kunnen afwerpen. Maar zelfs van deze som was de graaf nog niet zeker. Er waren jaren, dat de jaarmarkten tezamen 4 fl , 3 fl , 25 stuivers, 10 st, er waren jaren, dat zij niets opbrachten. Naast de Delftsche jaarmarkten maken de Rotterdamsche een droevig figuur. Volgens de rekening van 1387/1388 brachten de Delftsche 22 fl 15 st, de Rotterdamsche 25 st op; voor 1380/1381 zijn die getallen 24 fl 15 st en 11 st, voor 1375/1376 56 fl 10 st en 10 st.

In 1412 gaat Willem van Beieren met de stad een accoord aan, dat zij voortaan twee vrije jaarmarkten zal mogen houden tegen 6 fl 's jaars³⁾. Het was een gering bedrag, ook voor dien tijd. In 1426 brachten de meest gezochte stallen van de vischmarkt drie maal zooveel aan huur op⁴⁾. Tenslotte laat Karel van Bourgondië zich in 1472 die jaarlijksche marktbelasting met nog andere rechten afkopen⁵⁾. Het duurde nog tot 1612, voor deze kwestie geheel was afgewikkeld, maar sedert 1472 wordt geen marktbelasting, in welken vorm ook, meer betaald aan de grafelijkheid.

De jaarmarkten werden aanvankelijk gehouden omstreeks St. Margriet (13 Juli) en op St. Bartholomeusdag (24 Aug.)

1) Lois, Cronycke, blz. 242.

2) Hamaker, De rekeningen der grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche Huis, II blz. 29.

3) Cronycke, blz. 292.

4) Bronnen, III blz. 12.

5) Cronycke, blz. 292.

en mochten, volgens het handvest van 1340, acht dagen duren. De grafelijkheidsrekeningen van 1343/1344 en 1344/1345 spreken van een markt vóór St. Margrietendag. In de daarop volgende rekeningen wordt van de markt „'t sente Margrete missen" gesproken. Na 1354 geven de rekeningen geen data meer, maar vermelden de opbrengst van beide jaarmarkten tezamen.

Toen de stad in 1412 de beide jaarmarkten in haar handen gelegd kreeg, „haere vrye wille mede te doene totter selver onser Stede profyt en oorbaer", heeft zij een nieuwe regeling¹⁾ getroffen. De jaarmarkten duurden voortaan veertien dagen. De eerste begon op den eersten Zondag na „des heiligen ascencioensdag", terwijl de eerste Woensdag daaraan volgende zou zijn „den eersten toochdach"²⁾ van de paarden en van den anderen goeden." De markthandel begon dus den Woensdag na Hemelvaartsdag en duurde de Pinksterweek over. De tweede markt begon op „onser liever vrouwen assumptio" en dan was de eerste toochdag 4 dagen later, dus op 19 Augustus.

Met deze tweede jaarmarkt hebben de kerkelijke autoriteiten op den duur – waarschijnlijk na 1472 – het feest van St. Laurens, de kermis, laten samenvallen. Dit kerkfeest vierde men aanvankelijk op den eersten Zondag na 10 Augustus. Volgens Hensen³⁾ was aan de kermis van ouds een vrije jaarmarkt verbonden. Dit moet dan een derde jaarmarkt geweest zijn, waarvoor geen vergunning van den graaf noodig was.

Deze markt begon op kermisavond⁴⁾, dus den Zaterdag van of volgend op 10 Augustus en duurde nog de drie daaraan volgende dagen voort. Het kon dus voorkomen, wanneer St. Laurens in het begin van de week viel, dat de kermismarkt feitelijk overging in de jaarmarkt van Maria Hemelvaart, al verschilden de markten misschien ook van karakter. Dit kan mede de verschuiving van de kermis op den eersten Zondag na het octaaf van St. Laurens bevorderd

1) Geschreven keurboek, blz. 37.

2) De dag, waarop waren worden uitgesteld.

3) Rotterdam in den loop der eeuwen, II 1ste stuk blz. 3.

4) Fruin, Het oudste keurboek van Rotterdam, blz. 38.

hebben¹⁾. Het is misschien niet te gewaagd om te veronderstellen, dat reeds bij de nieuwe reglementeering na het handvest van 1412 de jaarmarkt met het oog op de kermis een week werd vervroegd. Men zou over gegevens van een groot aantal steden moeten beschikken, om te kunnen nagaan, hoe kerkelijke en stedelijke autoriteiten bij het vaststellen van kermis- en marktdata samenwerkten.

Sedert de 16de eeuw, stellig reeds in 1542²⁾ onder het katholieke bewind, beslist de vroedschap over den kermisdatum. Van de voorjaarsmarkt hooren wij in de 16de eeuw niet meer. Misschien is de paardenmarkt, die op den eersten Maandag na 28 Mei werd gehouden, er een overblijfsel van. De Augustusmarkt wordt steeds meer een bron van volksvermaak dan van handelswinst. In de 15de eeuw speelden nog slechts de gildebroeders met ernst en toewijding hun „spul ter kermisse”³⁾, in de 16de en 17de eeuw verschijnen vreemde komedianten en goochelaars ten tooneele, waartegen de predikanten niet genoeg konden ijveren.

Doch terwijl de oude jaarmarkt opging in ijdele genoegens, trachtte de vroedschap de winsten, die de markthandel eens had afgeworpen, te redden door het instellen van bijzondere jaarmarkten, als zuivel-, linnen-, zaad-, leermarkten enz. De geschiedenis van deze markten, waarvoor het octrooi dikwijls eerst na vele verwickelingen met afdunstige bureu door de Staten van Holland werd verleend, valt echter buiten het bestek van dit opstel⁴⁾.

De marktkeuren, die wij in de oudste keurboeken aantreffen, hebben meer betrekking op de weekmarkt, „den rechten markedag”, dan op de jaarmarkten. De eenige

1) Dr. Zas vermeldt in zijn kroniek dat eenmaal de processie niet kon uittrekken op den gewonen Zondag, omdat een sluis in den dijk werd hersteld; het geschiedde op den volgenden Zondag en sinds hield men daaraan vast; volgens Van Heussen is het kerkwijdingsfeest een week verschoven, omdat het anders soms samen viel met Maria Hemelvaart.

2) Vroedschapsresolutie van 15 Juli.

3) Zie de oudste barbierskeur, afgedrukt in: De archieven der Rotterdamsche gilden, blz. 46, en de vleeschhouwerskeur in het supplement keurboek, blz. 33.

4) Zie hierover o.a. het geschil met Goes in 1580. Fruin's Bijdragen 1923, blz. 28.

speciale jaarmarktkeur, die wij kennen, is: „in der stede jaermarct alle boeten dubbel te wesen, uutgeset onse poir- ters”¹⁾. Waarschijnlijk was de reglementeering van den handel minder streng. Men mocht zijn waren te koop aanbieden, waar men wilde, zelfs voor eens andermans huis, als men de deur maar vrij liet. Slechts in de sloppen en stegen tusschen de huizen was de markthandel verboden. Poorters konden aan vreemdelingen vergunning geven om hun waren binnenshuis uit te stallen. Met toestemming van den bewoner mocht men zelfs koopwaar voor de huisdeur opslaan en vleeschbanken mocht men opstellen, waar men dat goed dacht.

De geringe opbrengst van den markttol doet ons echter geen groote illusies koesteren omtrent de belangrijkheid van de Rotterdamsche jaarmarkten. De onmiddellijke nabijheid van steden als Delft, Schiedam en Dordrecht deed haar waarschijnlijk te scherpe concurrentie aan, vooral Dordrecht, dat zijn handel door de grafelijkheid met tal van privilegies begunstigd zag. Het belangrijkste was misschien nog de paardenmarkt, die op de Meent gehouden werd. Maar reeds in de 15de eeuw werd daar ook iederen weekmarktdag paardenmarkt gehouden.

De Rotterdamsche weekmarkt heeft haar oorsprong niet aan een clause van het een of andere handvest te danken. Dat is trouwens bij de Hollandsche steden zelden het geval. Men kan ondertusschen wel met eenige zekerheid aannemen, dat het houden van een weekmarkt een uitvloeisel is van verkregen stadrechten. Een spontaan ontstaan, tengevolge van een dringende behoefte, kan men juist voor Rotterdam, waar Schiedam, Delft en Dordrecht reeds eerder weekmarkten zullen hebben gehad, moeielijk veronderstellen.

Rotterdam zou dan zijn weekmarkt gekregen hebben tengevolge van het handvest van 1328 of van 1340. Waarschijnlijk reeds tengevolge van dat van 1328. Het door Willem van Henegouwen verleende privilegie maakte Rotterdam toch in zekeren zin tot de „stad” van Schieland, d.w.z. de marktstad. Bovendien weten wij, dat Rotterdam

1) Fruin, Het oudste keurboek van Rotterdam, blz. 18.

reeds in 1329 een gasthuis bezat¹⁾. Het doel van dit huis was in de eerste plaats, zooals de naam ook aangeeft, het herbergen en verplegen van vreemdelingen. Het had alleen recht van bestaan op een plaats, waar geregeld „gasten” plachten te komen, dus in een stad, waar weekmarkt gehouden werd. En van die Rotterdamsche weekmarkt was het gasthuis het middelpunt. De bel of schel van het gasthuis gaf het sein, dat de markt mocht beginnen²⁾. Voor de veronderstelling³⁾ dat ook te Rotterdam, zooals b.v. te Leiden, te Dordrecht en te Schiedam gebeurde⁴⁾, de aanvang van de markt zou zijn aangegeven door het oprichten van een kruis te midden van de kramen, is geen enkel bewijs aan te voeren. Dat was waarschijnlijk een oud marktgebruik, dat in een betrekkelijk laat gestichte stad niet meer werd ingevoerd.

Het gasthuis zag bovendien een gedeelte van den markt-handel binnen zijn muren. Vlas en linnen lakens mochten nergens anders worden verkocht⁵⁾. De wandsnijders huurden er stallen, waarvoor zij op Allerheiligen 15 st. gaven. Deze stands „gingen om”, d.w.z. wisselden volgens een bepaald systeem ieder jaar van huurder, zoodat ieder op zijn beurt de beste verkoopkansen kreeg.

Van het gasthuis af strekte de markt zich uit naar drie zijden van de stad. Achter het gasthuis – dat gestaan moet hebben op de plaats van het tegenwoordige „oude stad-huis” –, op de Gasthuisnieuwstraat aan den kant van de Botersloot, was de warmoesmarkt. Aan de overzijde van de Gasthuisnieuwstraat bood men sedert de 2de helft der 15de eeuw potten en kannen te koop aan. De aardewerkmarkt was daarheen overgebracht uit de Lombardstraat, waar ze ± 1400 gehouden werd. Vreemdelingen, die boter verkochten, moesten daarmee staan ten oosten van het gasthuis. In ieder huis mochten hoogstens zes personen boter verkoopen, die zij bovendien zelf ter markt gebracht moesten

1) Bronnen, IV blz. 120.

2) Fruin, Het oudste keurboek van Rotterdam, blz. 37.

3) Hensen, Rotterdam in den loop der eeuwen, II 1ste stuk blz. 3.

4) Schröder, Rolandssäulen, blz. 11.

5) Geschreven keurboek, blz. 72.

hebben. Maar wie de minderwaardige posscheboter¹⁾ verkocht, moest daarmee staan ten noorden van de Lombardschebrug. Ten westen van het gasthuis konden de kramers hun stallen opslaan. De vee- en paardenmarkt werd gehouden op de Meent en zoo noodig ook op de Botersloot. Huiden mochten alleen verkocht worden op de 's-Gravenstenebrug, die daardoor den naam Huibrug kreeg, terwijl de mandemakers en hordebreiers met hun waren op het Oostnieuwland moesten blijven. Maar ook elders waren de straten vol koopwaar, want de poorters zullen niet minder dan de uitheemsche kooplieden geijverd hebben om door verleidelijke uitstallingen koopers te lokken.

De marktkeuren doen aan de eene zijde tal van concessies aan niet-poorters. Zij mochten o.a. brood, vleesch, aardewerk en kramerijen verkoopen, wat hun anders verboden was. Vreemde schoenlappers en ketelboeters mochten hun diensten aanbieden. Een der schoenmakerskeuren is bovendien een curieus voorbeeld van de wederzijdsche bevoorrechtingspolitiek, die de middeleeuwsche steden voerden. „So waer dat onsse poorters haer scoen niet bruyken en mogen op ten rechten markedach, dier stede poerteren en sullen hier gheen schoen bruken noch vercopen opten markedach op XV sc.”²⁾ Het is moeilijk te gelooven, dat men dergelijke bepalingen werkelijk consequent handhaafde.

Aan den anderen kant spreekt uit de bemoeiingen van de stadsregeering met den markthandel een duidelijke neiging tot bevoorrechtiging van de poorters. De Rotterdammers moesten in de gelegenheid worden gesteld goed en goedkoop levensmiddelen voor eigen gebruik in te slaan. Vandaar het recht van voorkoop, dat den poorters toestond om, voordat de gasthuisschel geluid had, gevogelte, boter, kaas, eieren en andere artikelen te koopen, „also veel als zij behoeven binnen hairre herberghen te zieden off te braden, op XV sc.”³⁾ Zij konden daartoe bij de marktschippers in de haven aan boord gaan, zij mochten ook aanleggen bij de schepen, die op stroom lagen.

1) posscheboter = puuschede boter = boter van biest gemaakt.

2) Geschreven keurboek, blz. 70.

3) Fruin, Het oudste keurboek van Rotterdam, blz. 37.

Verder waakten de stadskeuren over de deugdelijkheid van de aangevoerde koopwaar. Artikelen, die elders afgekeurd waren, als haring, bokking, vijgen en rozijnen, mochten evenmin in Rotterdam te koop worden aangeboden. Een aardig voorbeeld van de minutieuse zorgen van het stadsbestuur geeft een keur op het gevogelte: „Geen stinckende vogelen of hoenre of ganssen of ander vogelen, hoe se genoomt mogen wesen te vercoepen up een buet van III fl ende up een virendeel hoir neringe. Ende tamme vogelen sal men den eenen voet of snijden als men se ter marct brinct scoengemaict dat eerste mael ende 't ander mael den anderen voet up een buet van III fl ende geen vogelen of ganssen te vercoepen scoengemaict dan droech in een benne sonder water up te buet voirschreven”¹⁾. Dergelijke keuren zorgden er voor, dat er geen bedorven waar op de vischmarkt of op de vleeschbank werd verkocht, waar de handel voor poorters niet tot de marktdagen beperkt was.

De weekmarkthandel was echter niet uitsluitend detailhandel, zooals men uit bovenstaande keuren wellicht zou opmaken. Het zout b.v. werd bij scheepsladingen aangevoerd, zoodat een keur verbood, dat iemand met meer dan één schip ter markt zou komen. Maar ook hier treft ons weer de zelfde zorg van het stadsbestuur. „So wije zout ter marct brenget, dat van bayzout gesoden is, die sal daer bij setten in 't openbaer een roden vane tot een teijken dat men 't bekennen mach up een boete van III fl ”²⁾. Wie daarentegen met Schotsch zout kwam, moest er een groene vaan bij zetten. Bedrog met soort en kwaliteit scheen op deze wijze uitgesloten.

De kleinhandel zal echter bevorderd zijn door de bepaling, dat vreemdelingen een aantal artikelen als boter, kaas, spek, koorn, hout, pik, teer en asch op marktdagen vrij en bij kleine hoeveelheden mochten verkoopen, terwijl de invoer en verkoop op andere dagen slechts in groote partijen en tegen accijns geoorloofd was. Het stadsbestuur heeft met deze keur geenszins den invoer van deze artikelen willen belemmeren. Daarvoor was zij te clement met de uitvoering

1) Supplement keurboek, blz. 10.

2) Geschreven keurboek, blz. 117.

ervan. Kwam iemand toevallig met minder dan de voorgeschreven hoeveelheid in de stad, dan mocht die partij toch in haar geheel verkocht worden. Kon een koopman zijn goederen in Rotterdam niet aan den man brengen, dan mocht hij ze weer inladen, zonder er accijns van te betalen. Dergelijke nadere bepalingen hadden natuurlijk de bedoeling, den vreemden koopman niet van het aandoen der Rotterdamsche haven af te schrikken. Maar de kleinhandel, marktdagen uitgezonderd, moest in handen van den poorter blijven. De Rotterdamsche koopman mocht groote voorraden opdoen en die in 't klein uitverkoopen, den vreemdeling was een dergelijke tusschenhandel over het algemeen niet geoorloofd.

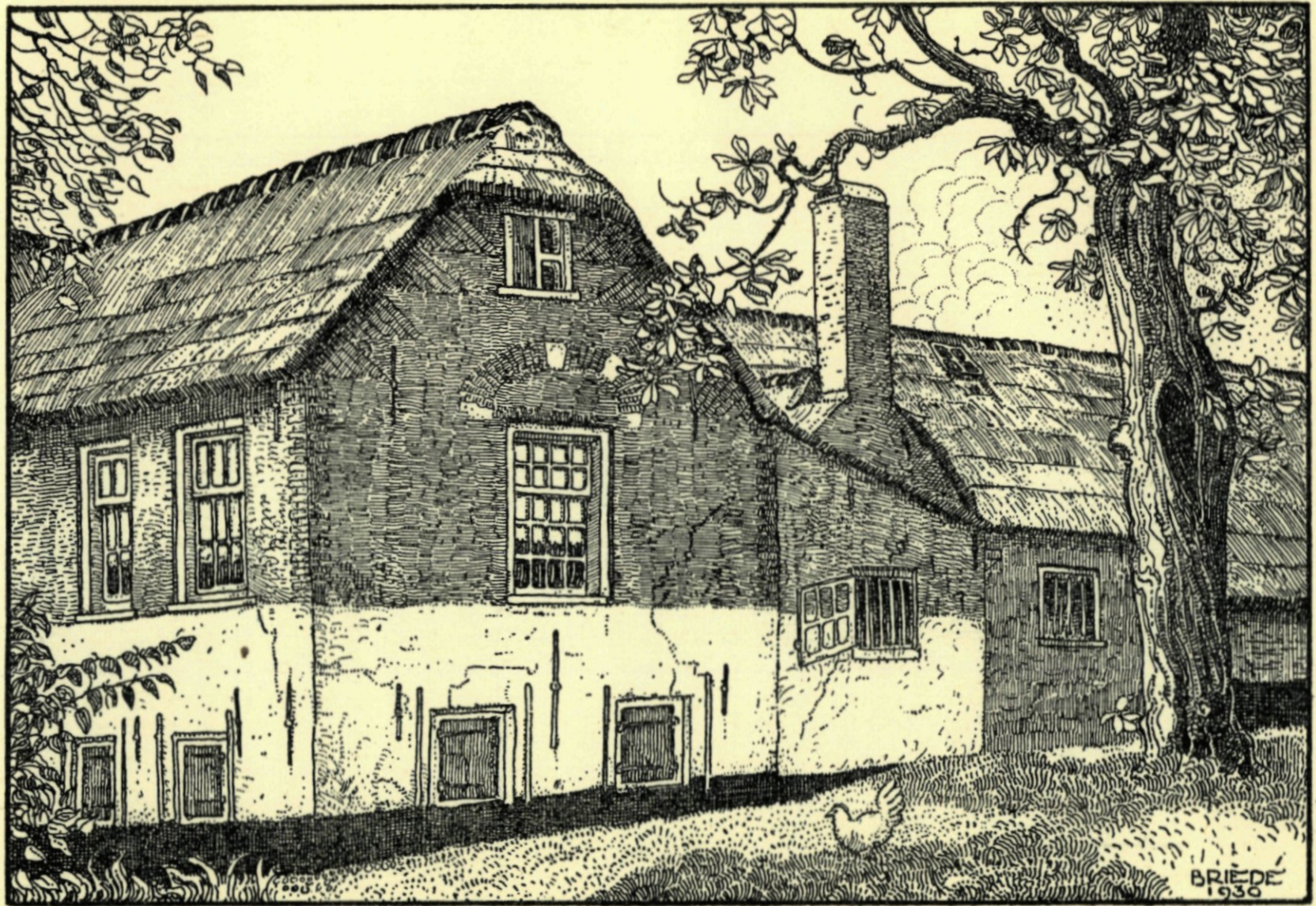
Blijkt uit deze keur reeds, dat de groothandel gedeeltelijk buiten de markten omging, een nog duidelijker bewijs levert een credietkeur van 1468¹⁾. Volgens deze keur mochten poorters en gasten handelen in hoppe, koren en hout, op de dagen, die zij zelf wenschten, maar die aangeteekend moesten worden op de koopacte, waarvan de stadsclerk het contra-bewijs bewaarde. Een credietkeur van omstreeks 1410²⁾ doet trouwens reeds een dergelijken groothandel buiten de markten om vermoeden.

De tot nog toe besproken keuren betroffen allen den import. Kocht nu de Rotterdamsche koopman op de markten boter, kaas, haring en huiden, om ze naar het buitenland te zenden? Wij ontmoeten den Rotterdamschen schipper reeds voor 1400 op den Rijn en in de Oostzee en in de Vlaamsche en Engelsche havens.

Nadere onderzoekingen zullen echter moeten uitmaken, of het Rotterdamsche schip in de middeleeuwen werkelijk den Rotterdamschen handel diende, of slechts gecharterd door vreemde kooplui ter vrachtvaart uitvoer.

1) Supplement keurboek, blz. 46.

2) Fruin, Het oudste keurboek van Rotterdam, blz. 33.

28. VREELUST. NAAR EEN PENTEEKENING DOOR JOH. BRIEDÉ.

DE BOERDERIJ VREELUST

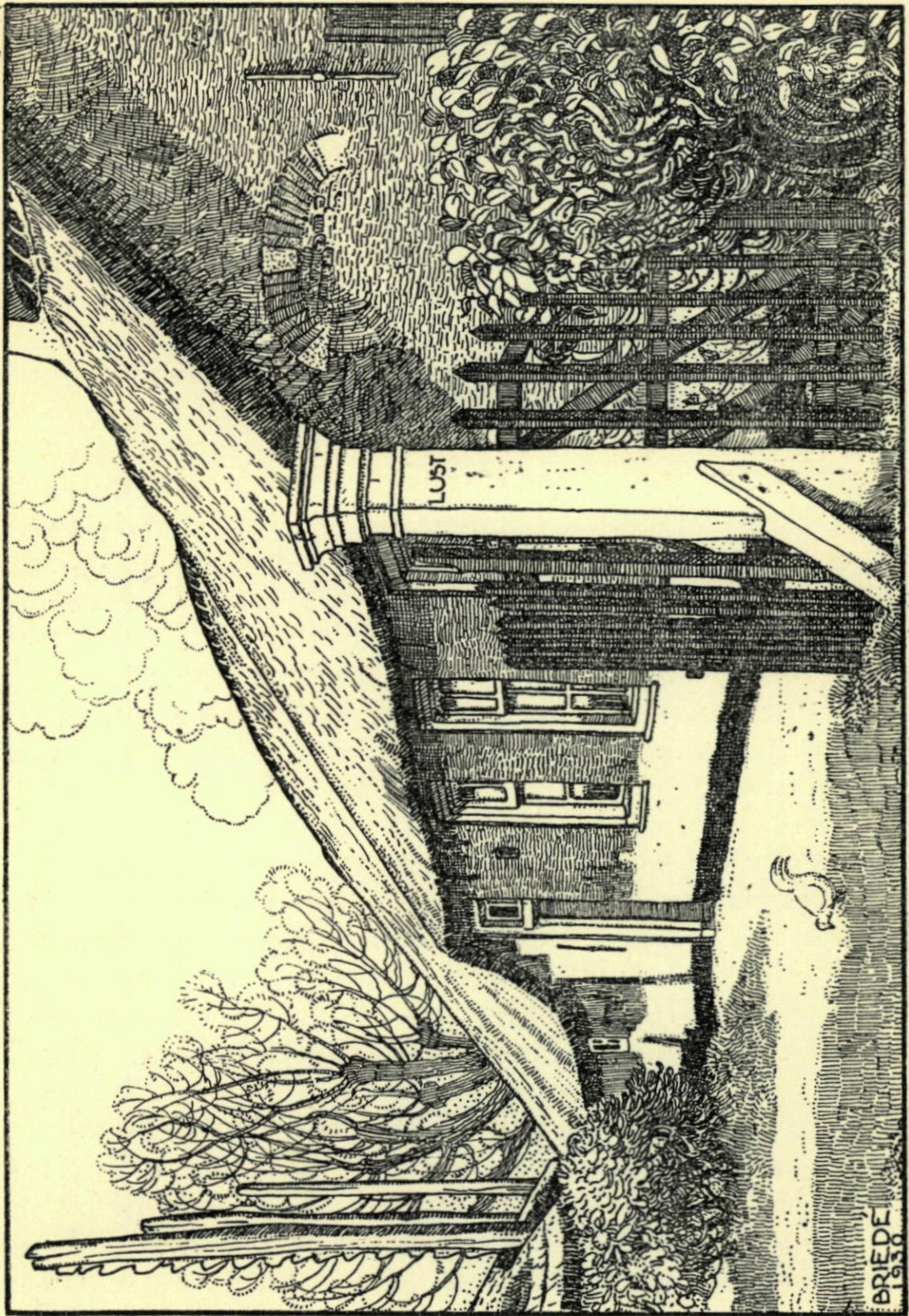
DEZE boerderij is gelegen in den Oud Mathenesse-polder ten westen van den Laanslootscheweg en even ten noorden van de vroegere, thans reeds verdwenen boerderij De Hooge Boomen.

Het oude protocol van de ambachtsheerlijkheid Oud-Mathenesse, dat de transporten bevat van onroerende goederen, voor schout en schepenen der heerlijkheid gepasseerd, berust thans in het archief der stad Schiedam. De archivaris dier gemeente had de vriendelijkheid, het mij ter inzage te zenden en ik heb dit protocol, bestaande uit vier deelen, loopende over de jaren 1666-1810, doorgezien, om een oude overdracht van Vreelust te vinden, hetgeen mij evenwel niet gelukt is.

En toch moeten de overdrachten van het pand in dit protocol geregistreerd zijn, want de boerderij is zeer oud; zij komt reeds voor op de groote kaart van Schieland van anno 1660, evenwel zonder naam. Klaarblijkelijk is dus de naam Vreelust van veel jonger datum, misschien pas van de 19de eeuw.

Ook het ontstaan der boerderij zelf kunnen we nader dateeren. Op de kaart van Schieland namelijk, van 1610 door Floris Balthasar, komt wel een boerderij voor op het terrein van De Hooge Boomen, doch op het terrein van het latere Vreelust nog niet. De boerderij moet dus gesticht zijn tusschen 1610 en 1660, hoewel vermoedelijk later nog verbouwingen en landuitbreidingen hebben plaats gevonden.

In het protocol worden van enkele perceelen wel de oude namen vermeld b.v. van het Huis te Riviere, het huis ter Lugt (7 Dec. 1772,) van de boerderij „Van ouds genaemt den Langen Bogaert” (19 April 1779), van een stuk land aan Schielands Hoogen zeedijk genaamd de Ganzekamp, van de bleekerijen De Haan en 't Lammetje Groen (26 Juni 1779), van de herberg de Romein (13 Juni 1804) en van een dito met een overdekte kolfbaan, genaamd de Laatste Stuiver (15 Juni 1798), doch Vreelust ontbreekt ten eenenmale. Als de naam toen reeds bestaan had, zou hij in het

29. VREELUST. NAAR EEN PENTEKENING DOOR JOH. BRIEDÉ.

protocol allicht vermeld zijn ¹⁾).

Het is nu de vraag, is ook zonder den naam geen overdracht van deze boerderij aan te toonen? En hoewel absolute zekerheid niet voorhanden is, meen ik toch dat we met eenig vertrouwen mogen aannemen, dat het de boerderij is, die 3 Mei 1780 door de familie Van der Velde(n) verkocht wordt aan Ary van Riet wonende onder Kethel. Zij wordt dan omschreven als volgt:

„Seekere huysmanswoning, bestaende in een huys, bouwhuys, stallinge, varkenshok, schuuren, barge, boomgaert en erve met eenige parthijen landen, op een gedeelte van welke de voorschreve woning is staende, groot volgens meetinge agtien morgen, agt en tagtig roeden, dog maer verongeldende voor seeventien morgen vijfhondert roeden, staende en geleege in voorschreve heerlijkheydt van Oudt Mattenes aen de Laansloot, strekkende van de woning en dijkboete van Gerrit Jans van der Velde af tot over de Groeneweg, belent ten Oosten de Matenesseweg en het volgende stuk landt, doch tussen beyde leggende een stuk land groot drie morge, toekomende den Hoog Ed. Geb. Heer Baron van Wassenaer, ende ten Weste Jan van der Valk en het ambagt van Bleyswijck”.

De koopsom bedraagt 18648 gulden.

Hoe het perceel er tegenwoordig uitziet, blijkt wel voldoende uit de hierbij gereproduceerde fraaie teekeningen, die de heer Briedé ervan gemaakt heeft.

Ook de heer J. Verheul Dzn., die krachtig voor het behoud van deze boerderij is opgekomen, heeft er een gevoelige aquarel en een penteekening van gemaakt, afgebeeld in nr. 10 (Mei 1930) van het orgaan van de Volksuniversiteit te dezer stede.

Het geheele complex werd 30 April 1913 door de gemeente Rotterdam gekocht van mevrouw Charlotte Maria Judith Elisabeth de Bruijn-Tengbergen, wonende te Nijmegen, weduwe van Willem Nicolaas Cool, die 24 Mei 1911 door koop eigenaar was geworden. (Kad. sectie A. A. nr. 7).

1) De naam Hooge Boomen is evenmin aangetroffen. Deze boerderij wordt waarschijnlijk bedoeld in het transport van 20 Febr. 1754, verkoopers erfgenamen van Jan Dirkse van der Velde.

Het zou, zooals de heer Verheul terecht zegt, zonde en jammer zijn, dit vrijwel eenige mooie gave voorbeeld van vroegere landelijke bouwkunst in de onmiddellijke omgeving onzer stad te sloopen. Laat ons dus met hem hopen, dat dit merkwaardige type van het Zuid-Hollandsche boerenhuis in stand gehouden moge worden!

ENOCH ARDEN OP HET NIPPERTJE AF

Ondertrouwd 2 Sept. 1612.

Willem Biellij weduwnaer uut Scotlant woonende op de Nieuhaven, Maijken Jans weduwe Willem Ruth, woonende achter 't verbrande clooster. Hij leeft noch, Willem Ruth, ende neemt wederom Maijken tot hem.

Gereformeerd trouwboek Rotterdam.